

VIRTUOOS ONDERWIJS EN VIRTUOOS ONDERWIJZEN: WAT BETEKENT DAT CONCREET & IN DE PRAKTIJK?

Gert Biesta

Brunel University London – ArtEZ Institute of the Arts

Wat zou het onderwijs zijn zonder virtuositeit?

een worstfabriek!

waar **docenten** handelen volgens **vooraf geformuleerde 'scripts'**
de droom van sommige beleidsmakers en onderzoekers

en waar **studenten** handelen volgens **vooraf geformuleerde 'scripts'**
wat al meer aan het gebeuren is dan we misschien denken

waar **alles voorspelbaar en beheersbaar is,**
en zonder risico!

VIRTUOSITEIT

“Het belichaamde vermogen om in concrete situaties datgene te doen wat onderwijspedagogisch gezien wenselijk is.”

**oordelen over het hoe
en oordelen over het waartoe**

een alternatief voor competentiegerichte benaderingen

focus op kunnen, maar niet op oordelen over wat er wanneer gedaan moet worden

een alternatief voor evidence-based benaderingen

die het oordeel willen vervangen door ‘bewijs’ over ‘wat werkt’
(zonder te vragen wat werkt voor wat, voor wie, en tegen welke prijs)
en gebaseerd zijn op een causale conceptie van onderwijs

virtuoos onderwijzen en virtuoos onderwijs

de docent in het hart van het onderwijsproces

als belangrijke eigenaar, die de ‘eigen aard’ van het onderwijs kent en begrijpt,
maar niet de enige eigenaar is: ook leerlingen, ouders, samenleving & overheid

VIRTUOSITEIT

“Het belichaamde vermogen om in concrete situaties datgene te doen wat onderwijspedagogisch gezien wenselijk is.”

**een kwaliteit van professioneel handelen, niet van denken;
niet logisch-deductief, maar belichaamd;
het handelen ‘doordacht’ maken = in de vingers krijgen;**

denken, handelen en waarnemen

onderwijspedagogisch kunnen zien

**het vermogen om te kunnen zien wat er in deze situatie nodig is;
het vermogen om mogelijkheden te zien die nog geen realiteit zijn
en daarop te anticiperen – bijvoorbeeld volwassenheid; vertrouwen;
en het vermogen om niet te willen zien wat de toekomst kan blokkeren
(Makareno, diagnostiek, ‘probleemkinderen’)**

**onderwijspedagogisch handelen is dus georiënteerd op het niet-zichtbare
(the unforeseen – zie *Pedagogikk for det uforutsette*, Torgersen 2015)
(in tegenstelling tot ‘visible learning’!)**

VIRTUOSITEIT (geïnspireerd door Aristoteles)

twee handelingsdomeinen (twee werelden)

[1] handelen in het domein van het onveranderlijke: episteme
oorzaken en gevolgen: causaliteit

[2] handelen in het domein van het veranderlijke
handelingen en mogelijke gevolgen

dit handelen is **een kunst, geen wetenschap** – en kunst vraagt om virtuositeit

twee kunsten: de kunst van het **maken** en de kunst van het **handelen**

de kunst van het maken: oordelen over het toepassen van algemene kennis in steeds
weer unieke situaties: **de vraag van het hoe – techne– vakmanschap**
bijvoorbeeld zadel maken, scheepsbouw, landbouw, **didactiek**

de kunst van het handelen: **de vraag naar het waartoe** van menselijk handelen,
oordelen over wat er gedaan moet worden; geen kwestie van vakkundigheid maar
van **praktische wijsheid – phronesis**

geen vaardigheid of competentie maar **een kwaliteit van het zijn**
arete – karakter – deugd – virtue – **virtuositeit**

DE VRAAG NAAR HET WAARTOE VAN ONDERWIJS EN ONDERWIJZEN

de bedoeling van het onderwijs

volwassen vrijheid mogelijk maken

daarom is onderwijs geen kwestie van het maken van dingen (produceren),
maar van het volwassen in-de-wereld-willen-zijn mogelijk maken (scheppen)

de doelen van het onderwijs

drie doeldomeinen

kwalificatie – socialisatie – persoonsvorming

let op: niet drie deelgebieden van het curriculum,
maar drie aspecten die op ieder moment aan de orde zijn
(bijvoorbeeld: feiten uit je hoofd leren werkt ook socialiserend en persoonsvormend)

drie oordeelsmomenten in al het onderwijspedagogisch handelen

[1] Wat willen we dat onze studenten in ieder domein bereiken?

[2] Wat is de meest geëigende manier om dat te bereiken?
effectiviteit *en* vormende kwaliteit.

[3] Hoe gaan we om met spanning en 'trade offs'?

HET COMPLEXE SPEELVELD VAN DE LERAAR

de drie componenten van virtuositeit
vakmanschap – oordeelsvermogen – oriëntatie

onderwijspedagogisch handelen is altijd een pragmatische kwestie
niets is wenselijk in zichzelf – alles hangt af van het doel en de bedoeling
soms flexibel, soms star; soms gesloten, soms open; soms leerling gericht, soms leerstof gericht;
soms helder, soms onhelder; enzovoorts

DE VORMING VAN VIRTUOSITEIT

oefenen, oefenen, oefenen, oefenen!
“door herhaling bekwaam worden”

het herhalen van het ‘oeven’: bewerken, verzorgen, vereren

oefenen van het oordelen

Wat is in deze situatie onderwijspedagogisch gezien wenselijk?

oefenen van het waarnemen

onderwijspedagogisch leren kijken

oefenen van het spreken

anders gaan spreken over onderwijs en onderwijzen

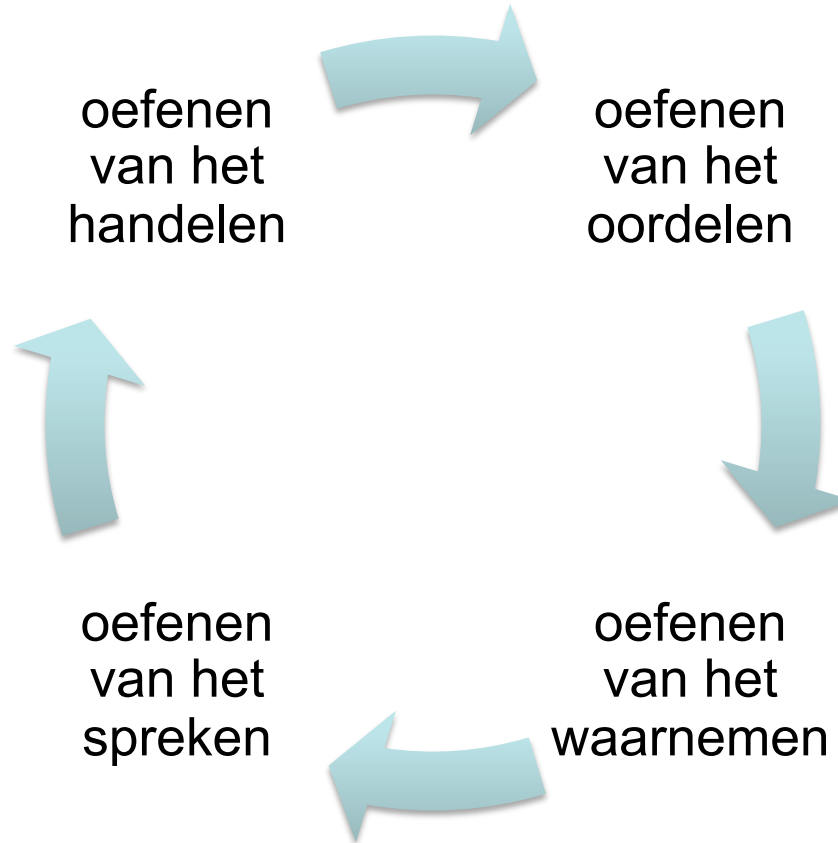
oefenen van het handelen

in het diepe!

DE VORMING VAN VIRTUOSITEIT

oefenen, oefenen, oefenen, oefenen!

onderwijspedagogische casuïstiek & 'eduprudentie'

ANDERS GAAN SPREKEN OVER ONDERWIJS EN ONDERWIJZEN [1] **een paar 'Denkanstöße' (ook in reactie op '2032')**

[1] de taal van het leren en de 'ver-lering' van het onderwijs

het gaat er in het onderwijs niet om dat kinderen leren (dat kunnen ze overal), maar het gaat erom dat ze iets leren, dat ze het met een bepaald oogmerk leren, en dat ze het van iemand leren

**de taal van onderwijs en onderwijzen gaat daarom
altijd over (be)doel(ing), inhoud en relatie**

[2] de taal van ontwikkeling – de taal van de psychologie

het gaat in het onderwijs niet om de ontwikkeling van kinderen,
ook niet om de ontwikkeling van al hun talenten
maar om vorming in, aan en voor de wereld

**niet alle talenten tot bloei laten komen, maar de veel lastiger vraag
welke talenten goed volwassen leven en samenleven mogelijk maken**

(criminaliteit is ook een talent)

**een kwestie van selectie en onderbreking
en dus ondermijdelijke normatief**

ANDERS GAAN SPREKEN OVER ONDERWIJS EN ONDERWIJZEN [2]

[3] het gaat in onderwijs niet om maatwerk en personalisering

in onderwijs als vormingsproject gaat het om de ontmoeting met datgene wat we uit onszelf wellicht nooit hadden gekozen of gezocht

de school is geen winkel

de school is geen plaats voor individualisering maar voor communisering

[4] op de achtergrond

**het onderscheid tussen didactiek en pedagogiek
beide zijn nodig voor goed onderwijs**

**een didactiek is niet voldoende voor een onderwijsconcept
in tegenstelling tot wat 2032 lijkt te denken en doen
(en in tegenstelling tot wat de staatssecretaris denkt!)**

gert.biesta@brunel.ac.uk -- gertbiesta@gmail.com
www.gertbiesta.com -- www.twitter.com/gbiesta